
مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر پیش‌داوری در بین دانشجویان (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تبریز)

طاها عشایری^۱، نرگس پیر حیاتی^۲

چکیده

پیش‌داوری در بین گروه‌های قومی به داشتن عقاید، باورها و نگرشی ناآزموده علیه غیر خودی است که باحالتی خصمانه، تحقیرآمیز و نگرشی منفی همراه است. بر این اساس، پژوهش حاضر قصد دارد عوامل مؤثر بر شکل‌گیری پیش‌داوری در بین دانشجویان را بررسی نماید.

روش پژوهش حاضر از نوع پیمایشی کمی بوده و ابزار آن پرسشنامه است. با استفاده از فرمول کوکران از حجم جامعه آماری ۴۰۰۰، به‌عنوان نمونه ۳۴۵ انتخاب‌شده‌اند. پایایی و روایی تحقیق از طریق متخصصان و آلفای کرونباخ تأیید شده است.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین تعصبات قومی، شناخت و آگاهی قومی، آگاهی ملی، تعلقات قومی، خصومت اجتماعی، تماس اجتماعی و نگرش تحقیرآمیز با پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری داشته و متغیرهای سطح تحصیلات و فاصله اجتماعی با پیش‌داوری دانشجویان رابطه معنی‌داری نداشته است. نتایج آزمون T مستقل نشان می‌دهد پیش‌داوری دانشجویان با جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد و میانگین آن در بین دانشجویان پسر بیشتر از دختر است. همچنین نتایج کلی رگرسیون چندگانه حاکی از این است که ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۴۸۳ و ضریب تعیین تعدیل‌شده برابر با ۰/۵۶۹ است.

کلیدواژه‌ها: پیش‌داوری، قومیت، فاصله اجتماعی، تعصب، آگاهی ملی.

۱. دانشجوی دکتری بررسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه کاشان، ایران. نویسنده مسئول:

t.ashayeri@gmail.com

۲. کارشناس ارشد علوم اجتماعی اصفهان، اصفهان، ایران.

مقدمه و بیان مسأله

هویت آن بنیاد و اساسی است که فرد خود را در آن می‌یابد و می‌شناسد، خود را با آن تعریف می‌کند و از دیگران متمایز می‌سازد و به آن احساس تعلق دارد. هویت در کل در دو سطح فردی و اجتماعی تشکیل می‌شود. یکی از سطوح اجتماعی هویت، هویت قومی است. انسان‌ها در هر صورت خود را به قومی واقعی یا خیالی منتسب می‌کنند و بر اساس آن خود را در جامعه و تاریخ باز می‌یابند و بدون آن احساس سردرگمی و بیگانگی می‌کنند. هویت قومی، پدیده‌ای ذاتی و جاودان هستند به گونه‌ای که جزئی از طبیعت و ذات آدمیان است (گودرزی، ۱۳۹۲: ۸). پیش‌داوری، امری طبیعی است و تا حدی در همه انسان‌ها وجود دارد؛ اما شدت آن می‌تواند اثری منفی در روابط اجتماعی و سطح تعاملات داشته باشد. جوامع انسانی بر مبنای فرهنگ و آداب‌ورسوم خاص، با دیگر گروه‌های اجتماعی متمایز می‌شوند. وجود گروه‌های مایی و آن‌هایی نوعی تمایز اجتماعی ناشی است و پیش‌داوری در بین گروه‌های قومی مشابه با زمینه فرهنگی یکسان همچنان امری طبیعی است. به این سبب جوامعی که در آن، اقوام و گروه‌های مختلفی در جوار هم هستند، عوامل مختلفی زمینه‌ساز فاصله اجتماعی بین گروه‌هاست. وجود رقابت، کمیابی منابع، نمادهای قومی، فرهنگی و اجتماعی زمینه‌ساز تصورات و پیش‌داوری اجتماعی است و پیش‌داوری نیز مسئله‌ای است که زائیده تفاوت هویت قومی است و وجود گروه‌های اجتماعی متفاوت، زمینه‌ساز چنین امری است. گروه قومی، شامل مردمی است که دارای وجوه مشترک فرهنگی، تاریخی و یا در مواردی جسمانی نیز می‌باشند که نسبت به یکدیگر احساس تعلق و همبستگی می‌کنند و خود را از گروه‌های دیگر متمایز می‌دانند. آنچه گروه قومی را تعیین می‌کند، فرهنگ است؛ زیرا بررسی پدیده قومیت و گروه‌های قومی حاکی از آن است که اقوام گوناگون با ویژگی‌های جسمانی همسان وجود دارد (گودرزی، ۱۳۹۲: ۲۲). جامعه، با وجود تبعیض و تضاد اجتماعی گروه‌ها را در حالتی قرار می‌دهد که نسبت به یکدیگر، قالبی و کلیشه‌ای رفتار کنند. رقابت بر سر دست‌یابی به منابع ارزشمند جامعه از جمله منابع کمیاب، باعث می‌شود که گروه‌ها برای مغلوب نمودن دیگر و ایجاد سلطه بر آن‌ها، از رفتارها و فرهنگ خاص گروه به‌عنوان وسیله برای رسیدن به اهداف خود استفاده نمایند. حس رقابت و تنش ناشی از آن منجر به اتخاذ رفتارها و عقاید پیش‌داورانه بین گروه‌ها می‌شود. پس پیش‌داوری رفتاری خودکار در افراد است برای قضاوت اطلاعاتی درباره دیگر گروه‌ها (مکرا،

سنتگر و میلن^۱، (۱۹۹۴) که در مقابل تغییرات بسیار مقاوم و محکم است (چن و بارگ^۲، ۱۹۹۷). باورهای مردم درباره برتری فرهنگ خود، قوم‌مداری خود (امسیک و مکی^۳، ۱۹۸۹) و عقاید قالبی منجر به درجه‌بندی گروه‌های غیرخودی گردد. البته پایگاه اقتصادی - اجتماعی نیز در این طبقه‌بندی تأثیر دارد (هگندورن^۴، ۱۹۹۵). تعلق خاطر و گرایش به گروه و جامعه‌ای که انسان در آن تولد یافته و ارزش‌ها، باورها و آرای خود را در آن درونی ساخته، موضوعی جاودانه و فراگیر است. علت زیستی و اجتماعی تشکیل دهنده این نحوه زندگی انسان‌ها، لاجرم تعلقاتی در برای او پدید آورده‌اند، احساس تعلق به خانواده، خویشاوندان، طول زمان، احساس تعلق به قبیله، تبار، ملت و کشور و حتی نوع انسان و احساس تعلق به هستی را پدید آورده است (گودرزی، ۱۳۹۲: ۷).

پیش‌داوری نسبت به گروه‌های اجتماعی معمولاً به صورت نگرش در می‌آید و نگرش به‌عنوان طرح ذهنی عمل می‌کند. این طرح‌ها چهارچوب‌هایی شناختی‌اند که تفسیر و بازشناسی اطلاعات را سازمان‌دهی می‌کنند. به همین جهت افرادی نسبت به دیگران پیش‌داوری می‌کنند اطلاعات هماهنگ با دیدگاه‌های خویش را بیشتر مورد توجه قرار می‌دهند و به یاد می‌سپارند همچنین افراد دچار پیش‌داوری نسبت به اعضای آن گروه احساس منفی دارند. احساسات و عواطف از خصوصیات مربوط به موضوع نگرش است. پیش‌داوری در بین گروه‌های قومی یا نگرش بین گروهی، انتظارات و باورهایی درباره اعضای گروهی را نشان می‌دهد که نسبت به ما متفاوت جلوه می‌شود. پیش‌داوری پاسخ عاطفی و تبعیض نتایج آن بعد عاطفی را در عمل نشان می‌دهد (دنمارک^۵، ۲۰۱۲). به‌زعم آلپورت، پیش‌داوری، فقدان همدلی متحدانه گروهی قومی علیه گروهی قومی دیگر را نشان می‌دهد (اوپرایو و فیسک^۶، ۲۰۰۳). پیش‌داوری نسبت به یکدیگر، منجر به نزاع و درگیری بین افراد نیز می‌انجامد. با وجود تضاد اجتماعی و تنش قومی، پیش‌داوری از حالتی تصور به واقعیت تبدیل می‌شود و به امری نهادینه در طرز تلقی و عقاید افراد مبدل می‌شود. وجود شکاف بین گروه‌های اجتماعی، جریان توسعه جامعه را با کندی مواجهه می‌سازد و میزان همیاری و حمایت اجتماعی را با مشکل مواجهه می‌سازد. گروه‌های به توجه به پیش‌داوری رایج در مورد یکدیگر، در امر ازدواج، پذیرش مسئولیت اجتماعی و مسائل بین فرهنگی با تعصب و نگرش منفی عمل می‌کند. در نتیجه ازدواج بین گروه‌های قومی

1. Macrae, Stangor & Milne
2. Chen & Bargh
3. Emessik & Mackie

4. Hagendoorn
5. Denmark
6. Operario & Fiske

مختلف امری دشوار تلقی شده و فرهنگ‌های به‌جای داشتن روابط به سمت رقابت و تنش سوق داده می‌شوند. بر این اساس پژوهش هدف و سؤال اصلی پژوهش حاضر به شرح زیر است:

هدف اصلی: عوامل مؤثر بر شکل‌گیری پیش‌داوری در بین دانشجویان

سؤال پژوهش: چه عواملی در شکل‌گیری پیش‌داوری در بین دانشجویان مؤثر است؟

پیشینه پژوهش

- پژوهشی با عنوان پیش‌داوری قومیتی و سازگاری اجتماعی در تعاملات ازدواج، همسایگی، همکاری شغلی و دوستی توسط خالدی و همکاران (۱۳۹۲) نوشته شده، یافته حاکی از این است که قومیت بر پیش‌داوری تأثیر معنی‌داری داشته است و همه اقوام در تعاملات ازدواج، همسایگی، همکاری شغلی و دوستی قومیت خود را به سایر اقوام ترجیح داده و همچنین قومیت‌ها نسبت به قوم فارس در مقایسه با سایر اقوام پذیرا تر هستند.

- پژوهشی با عنوان نابرابری قومی، پیش‌داوری قومی و ابعاد اجتماعی آن توسط سنلیمین و اکهمر^۱ (۲۰۰۵) صورت گرفته، یافته‌ها نشان می‌دهد که نابرابری قومی از حیث اکثریت و اقلیت در فضای جامعه منجر به فاصله قومی و پیش‌داوری قومی می‌شود و گروه‌های قومی تمایل دارند یکدیگر را برحسب پیش‌داوری‌های قومی، طبقه‌بندی نمایند.

- یافته‌های پژوهشی میلین و لوگار^۲ (۲۰۰۲)، نشان می‌دهد که بین فاصله اجتماعی و پیش‌داوری قومی رابطه معنی‌داری وجود دارد. هر چه فاصله اجتماعی بین گروه‌های قومی بیشتر، به همان میزان پیش‌داوری قومی و تعصبات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

- پژوهشی با عنوان فاصله اجتماعی قومی و پیش‌داوری قوی توسط آدموند و تئودهری (۲۰۱۲)، صورت گرفته نشان می‌دهد که بین انزوای اجتماعی، بی‌اعتمادی، نزاع و درگیری و فاصله قومی با پیش‌داوری رابطه معناداری وجود دارد.

- خان و لئو^۳ (۲۰۰۸) در مطالعات خود نشان دادند که وجود درون و برون گروه در جامعه و قومیت‌گرایی با تصورات قالبی و پیش‌داوری‌هایی همراه است. درون گروه برای تمایز خود به برون گروه‌هایی ویژگی چون دزد، بزهکار، نادان و دروغ‌گو نسبت می‌دهند و تأکید بیش‌ازحد آن در روابط اجتماعی تقویت می‌کند.

1. SNELLMAN & EKEHAMMAR

2. Milin & Logar

3. Khan & Liu

- مایرز^۱ (۲۰۰۵) در پژوهشی به این نتیجه رسید که در نمونه بزرگسالان در مدرسه پیش‌داوری فقط به نسبت به یک گروه وجود ندارد، بلکه بیشتر به شکل نگرش و طرز فکری است که افراد نسبت به گروه‌های متفاوت دارند.

مبانی و چارچوب نظری

پیش‌داوری قومی به‌طور اجتناب‌ناپذیر بر روی منازعات قومی تأثیر می‌گذارد. پیش‌داوری باورهای عمومی درباره اعضای گروهی خاص است (لیپمن^۲، ۱۹۲۲). آن‌ها باورهای جمعی گروه خاصی علیه گروهی دیگر است (تاجفل^۳، ۱۹۸۱) یا صفتی است که اعضای گروه قومی نسبت به یکدیگر به کار می‌برند. به این علت هرکدام به گروهی خاص تعلق دارند (وبر و کراکر^۴، ۱۹۸۳). پیش‌داوری هم جنبه منفی و هم مثبت دارد: به‌زعم آلپورت^۵ (۱۹۵۸)، پیش‌داوری در مرحله اول منجر به تعصب می‌شود و در صورت ایجاد برخورد و درگیری قومی باعث ریشه‌دار و تعمیق بخشیدن به تصورات قالبی و تعصبات گروهی می‌شود. این باورها منجر به تعصبات نژادی می‌شود و عکس‌العمل‌های عاطفی نسبت به اعضای دیگر گروه قومی می‌شود (کتز و برلی^۶، ۱۹۳۵). پیش‌داوری قومی و تعصبات عامل فاصله اجتماعی است؛ یعنی وضعیتی که گروه‌ها تجربه‌ای را نسب به دیگر احساس می‌کنند (بوغاردوس^۷، ۱۹۷۴). فاصله قومی نوعی از فاصله اجتماعی در بین گروه‌های مختلف است که از به‌کارگیری درازمدت پیش‌داوری قومی و تقویت تعصبات ناشی شده است. فاصله قومی زمینه‌ساز داشتن احساس منفی گروه‌ها نسبت به هم در جامعه شده و در ایجاد تنش، تصورات قالبی و تبعیض تأثیر دارد (گیلبرت و هیکزون^۸، ۱۹۸۹). فقدان تماس اجتماعی یا انزوای جغرافیایی در ایجاد پیش‌داوری قومی و فاصله اجتماعی اثرگذار است، چرا که در این حالت، گروه قومی اقلیت به‌عنوان دشمن و بیگانه قلمداد شده و نتیجه آن شکل‌گیری پیش‌داوری قومی علیه یکدیگر است (بردیاک^۹، ۲۰۱۰). وجود فاصله مکانی، جغرافیای متفاوت، فقدان تعامل بین فرهنگی، وجود تنش‌های اجتماعی با پیش‌داوری در ارتباط هستند. اکثر محققان، قوم‌مداری را به‌عنوان مؤلفه اصلی ناسیونالیسم مدرن و پیش‌داوری توسعه‌یافته تلقی می‌کنند (بیزومیک^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۹). به‌زعم آدورنو و

1. Myers

2. Lippman

3. Tajfel

4. Weber & Crocker

5. Allport

6. Katz & Braly

7. Bogardus

8. Gilbert & Hixon

9. Burdiak

10. Bizumic & et al

همکاران (۱۹۵۰)، قوم مداری و نگرش سیاسی مرتبط با آن باعث شکل‌گیری شخصیت اقتدار طلب می‌شود.

رفتارهای انسان در جامعه بر مبنای فرهنگ تبیین می‌شود، زیرا انسان‌ها قبل از اینکه رفتاری را انجام بدهند بدون آگاهی از آن، بر مبنای فرهنگ اقدام به کنش می‌کنند (وایتلی و کیت، ۲۰۱۰). پیش‌داوری و تعصب و بی‌اعتمادی بین گروه‌های قومی مختلف نتیجه شیوع برداشتهای متفاوت از نژاد، قومیت و فرهنگ است (اوتن و همکاران،^۱ ۲۰۰۹). شباهت قومی، بی‌ایمنی در رفتارهای بین قومی و حس بی‌اعتمادی، منجر به کاهش فاصله اجتماعی شده و زمینه‌ساز افزایش پیش‌داوری است (ون اودنهورن و همکاران،^۲ ۲۰۰۶). پیش‌داوری نوعی برداشتهای و تصورات رایج بین گروه‌های اجتماعی است و زمانی به ذهن خطور می‌کند که در مورد قومی یا گروه‌های خاص اجتماعی، چیزی شنیده شده یا چیزی در مورد آن‌ها روایت می‌شود. یا به‌عنوان باورهایی درباره ویژگی‌ها خصیصه‌های یک گروه و اعضای آن که باعث شکل‌گیری نوعی تفکر و باور درباره آن شده و به گروه‌های دیگر بر مبنای همان عقاید خاص، عکس‌العمل نشان می‌دهند (دوویو و همکاران،^۳ ۲۰۱۰: ۸). پیش‌داوری، پیش‌بینی اتوماتیک‌وار از گروه اجتماعی است که بر رفتار و روابط اجتماعی افراد درباره دیگر گروه‌ها تأثیر دارد (همیلتون،^۴ ۱۹۸۱). این پیش‌داوری از طریق اجتماعی شدن، رسانه، زبان و گفتمان رواج می‌یابد و اینکه مردم چه برداشتی از اعضای دیگر داشته باشند، تأثیر دارد (مکگارتی و همکاران،^۵ ۲۰۰۲). رسانه‌های جمعی و ارتباطات جمعی تأثیر فوق‌العاده‌ای بر این می‌گذارد که چگونه ما جامعه را درک کنیم و نسبت به دنیای پیرامون چه باورهای عمومی داشته باشیم (ویلسون و همکاران،^۶ ۲۰۱۰). به زعم اتزینگر و بیزولد^۷ (۲۰۰۳)، اخبارهای سوگیرانه در رسانه‌های جمعی پیش‌داوری را افزایش داده و مانع از تعامل بین گروه‌ها می‌شود. پیش‌داوری خود تعصب را به دنبال دارد (برنشتاین،^۸ ۲۰۱۳).

پیش‌داوری چندین اثر منفی در جامعه بین گروه‌ها دارد: ۱- قدرت اقتصادی و سیاسی درون گروه توسط برون گروه به‌شدت تهدید می‌شود. ۲- تهدید نمادین ناشی از اختلاف ارزشی، باوری، اخلاقی و نگرش بین دو گروه جامعه، ۳- شیوع خشونت بین قومی و ۴- اثرات منفی

1. Otten

2. Van Oudenhoven

3. Dovidio & et al

4. Hamilton

5. McGarty & et al

6. Wilson & et al

7. Entzinger & Biezeveld

8. Bernstein

پیش‌داوری که از تعامل خوشایند اجتناب می‌کند (استفن و استفن^۱، ۲۰۰۰). ارتباط بین پیش‌داوری و تبعیض از طریق نظریه نظام توجیهی عمل می‌کند که در آن گروهها از پیش‌داوری به‌عنوان وسیله ای برای توجیه نمودن و مشروعیت بخشیدن به تبعیض استفاده می‌کنند (پریرا و همکاران، ۲۰۱۰)^۲. بحث دیگری که با پیش‌داوری و تعصب همراه است، بیگانه‌هراسی^۳ و نژادپرستی^۴ است. بیگانه‌هراسی از لحاظ روانی حالتی از خصومت و ترس نسبت به برون‌گروه‌هاست (رینولد و همکاران، ۱۹۸۷: ۲۸)^۵ و ارتباطی بسیار عمیق با قوم‌مداری، ناسیونالیسم و محلی‌گرایی دارد (یاکوشکو، ۲۰۰۹: ۴۳). فقدان شناخت و آگاهی در گروه‌ها و فقدان تماس، اثری منفی بر نگرش گروه‌ها نسبت به هم دارند (آلپورت، ۱۹۵۴). تماس شخصی بین گروه‌های اجتماعی درک و شناخت متقابلی را موجب شده و از میزان خصومت طلبی آن‌ها به نسبت به یکدیگر خواهد کاست (توماسن، ۲۰۱۲)^۶. بر این اساس، مردم دنیای پیرامون خود را از طریق معیارهای فضای فرهنگی درک می‌کنند. مردم بافرهنگ‌های مختلف، دنیا را متفاوت درک کرده و این در ارتباطات بین فرهنگی جامعه تأثیر دارد. ارتباطات بین فرهنگی در جامعه، از خصومت گروهی کاسته و همچنین از درک متفاوت آن‌ها نسبت به دنیای پیرامون مشابه جلوگیری می‌کند (سامارو و همکاران، ۲۰۱۲)^۸. فقدان شناخت کافی نسبت به هم در بین گروه‌های قومی و فرهنگی متفاوت منجر به شکل‌گیری پیش‌داوری و تعصب اجتماعی خواهد شد که با خود اثرات منفی از جمله نزاع بین گروهی، نابرابری، خصومت و تنش بین گروهی، فاصله اجتماعی، بی‌اعتمادی را به دنبال دارد (کیم، ۲۰۱۲). مواردی که بر فاصله بین قومی و کاهش پیش‌داوری اثر می‌گذارد عبارت از ۱. ازدواج بین گروهی قومی (موتارک^۱، ۲۰۱۳)، دوستی بین گروهی (لنسی^{۱۱}، ۲۰۱۲) ۳. ارتباط بین قومی در محل کار (وایز^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۰). ۴- تعامل اجتماعی روزانه در همسایگی (وزندورف^{۱۳}، ۲۰۱۳). تصورات قالبی همواره بر ارتباطاتمان تأثیر می‌گذارد. وقتی ما با اعضای فرهنگ دیگر ارتباط برقرار می‌کنیم، در مقایسه با شخصی که از فرهنگ خودمان است، تصورات قالبی بسیار بیشتر به ارتباط ناکارآمد منجر می‌شود. یکی از دلایل این امر این است که تصورات قالبی ما نسبت به فرهنگ خودمان

1. Stephan & Stephan
2. Operario & et al
3. xenophobia
4. racism
5. Reynolds & et al
6. Yakushko
7. Thomsen

8. Samarov
9. Kim
10. Muttarak
11. Lancee
12. Wise & et al
13. Wessendorf

صحیح‌تر و سازگارتر از تصورات قالبی ما نسبت به فرهنگ‌ها یکدیگر است. تصورات قالبی ناصحیح و ناسازگار نسبت به فرهنگ‌ها و گروه‌های قومی دیگر موجب تفسیر نادرست پیام‌های دریافتی از اعضای فرهنگ‌ها و گروه قومی می‌شود. ارتباط در اجتماع جهانی بیشتر به این گزاره ختم می‌شود که ما درست می‌گوییم و دیگران گمراه‌اند و اشتباه می‌کنند. بی‌توجهی به منافع دیگران و برون اخلاقی، حداقل تا حدودی تابع فقر معنوی است؛ یعنی احساس پوچی توأم با جدایی از دیگر انسان‌ها و این محرومیت معنوی است که مادر ترزا آن را یکی از مشکلات عمده مبتلا به جهان امروز می‌داند. بسیاری معتقدند که ناتوانی در برقراری ارتباط با اعضای دیگر گروه‌ها ناشی از نداشتن لهجه یا زبان محلی آن‌هاست، اما صرف دانستن زبان نیز سهولت یا کارآمدی ارتباط افراد با یکدیگر را تضمین نمی‌کند (ویلیام بی، ۱۳۹۲: ۱۵).

اضطراب نیز در پیش‌داوری تأثیر دارد. هنگامی که با افرادی گروه دیگر ارتباط برقرار می‌کنیم علاوه بر عدم اطمینان بالا، اضطراب فراوانی نیز داریم. این اضطراب به خاطر انتظارات منفی ماست. در این تعامل نگران هستیم که مباد احساس بی‌لیاقت، سردرگمی و عدم کنترل و نگرانی زودرس و ناراحتی از سختی تعامل بین گروهی به ما دست می‌دهد (استفان و استفان، ۲۰۰۰). یا اینکه به این فکر هستیم که آن‌ها به دنبال بهره‌کشی از ما هستند، یا از طرد شدن، مسخره شدن، پذیرفته نشدن و نگرش منفی نسبت به خود واهمه داریم این ارزیابی منفی نوعی تهدید برای هویت اجتماعی ما محسوب می‌شود (هوویل^۱، ۱۹۸۹). تعصب و یا پیش‌داوری یکی از عوامل روانی است که انسان‌ها را در سنجش نموده‌ها بی‌مدارا و ناشکیب می‌کند و تمایلی است سخت عاطفی و فرد یا گروه را بران می‌دارد که غرق خویشتن معمول خویش شود از واقعیات غفلت ورزد و در قضاوت‌های خود سخت‌گیر و جامد باشد. معمولاً اعضای یک گروه مخصوصاً یک گروه ابتدایی نسبت به گروه‌های دیگر با پیش‌داوری می‌نگرند. عواملی از جمله الفت به محیط مأنوس یا حفظ منافع و امتیازات گروهی سبب می‌شود که اینان همچنان که درون گروه یا برون گروه را دوست دارند و می‌ستایند، گروه‌های بیگانه یا برون گروه را خوار یا دشمن دارند و بر اثر این حالت در سنجش و ارزش‌گذاری کارهای گروه خود و گروه‌های دیگر به تعصب گریند و نسبت به بیگانگان همدرد و بردبار نباشند. روش است که این خودپرستی گروهی در اوضاع و احوال گوناگون تجلی می‌یابد. قوم‌مداری و خاک‌پرستی و نژاد‌مداری از عوامل پیش‌داوری قوی هستند (برن و کف، ۱۳۹۲: ۱۲۲).

واژه قوم‌مداری که وسیله سامنر^۱ مطرح شد و به رویکردی جمعی اطلاق می‌شود که در آن مسائل اخلاقی، دینی و اجتماعی گروه خود را برتر و دیگران را نفی کرده و یا نوعی نگرش که بر اساس آن، فرد گروه خود را مرکز و معیار همه‌چیز پنداشته و دیگر افراد را در مقایسه با آن مورد قضاوت قرار می‌دهد (ویلیام بی، ۱۳۹۲: ۱۳). قوم‌مداری نوعی تمایل به تفسیر و ارزیابی رفتار دیگران با استفاده از معیارها و ارزش‌های خود که امری طبیعی و اجتناب‌ناپذیر بوده و با سوگیری متعصبانه همراه است. قوم‌گرایی گرایش به درست دانستن رسوم و رفتارهای خود و غلط پنداشتن فرهنگ دیگران است. قوم‌مداری، نقش عمده‌ای در روابط میان گروهی دارد. هنگامی که یک گروه قومی باور دارد که شیوه زندگی‌اش برتر و اعضایش از لحاظ هوش بالاتر از دیگر گروه است، به آسانی نمی‌تواند ابعاد و اهمیت شیوه‌های زندگی متفاوت با گروه غیرخودی را تشخیص داده و ارزیابی کنند و اجازه نمی‌دهد که گروه‌های مسلط با اقلیت به تفاهم رسیده و همزیستی مسالمت‌آمیزی داشته باشند (کوهن،^۲ ۱۳۸۲: ۳۵۶).

رابرت لوین و دونالد کمبل^۳ (۱۹۷۲) جنبه‌های قوم‌مداری به دو دسته نگرش مایی و نگرش آن‌هایی تفکیک کرده‌اند.

الف- نگرش مایی: نگرش مایی جهت‌گیری ما نسبت به گروه خودی است. اگر ما به شدت قوم‌مدار باشیم، گروه خودی را شریف‌تر و برتر دانسته و ارزش‌های گروه را جامع و همگانی تلقی خواهیم کرد.

ب- نگرش آن‌هایی: نگرش آن‌هایی، موضع ما در قبال گروه‌های غیرخودی را نشان می‌دهد. قوم‌گرایی شدید باعث پست و درخور تحقیر شمردن گروه‌های غیرخودی، مردود شمردن ارزش‌های مورد قبول آن‌ها و نسبت دادن مشکلات گروه خودی نسبت به آن‌ها و سرزنش گروه‌های غیرخودی خواهد شد (ویلیام بی، ۱۳۹۲: ۹۵).

یک فرد قوم‌مدار، همواره اولویت را به درون‌گروه داده و به نفع خود قضاوت می‌کند و همواره با خوش‌بینی و افتخاری نسبت به خودی و بدبینی و انزجار نسبت به غریبه‌ها همراه است (نئولپ و مک کروسکی،^۴ ۱۹۹۷: ۳۸۵). گروه‌های قوم‌مدار میل به عضویت گروهی را حفظ و تمایل به عضویت در برون‌گروه را رد کرده و اغلب برون‌گروه‌ها را عامل مشکلات داخلی گروه خود قلمداد می‌کنند. قوم‌گراها از طریق افزایش انسجام، هم‌نوایی، همکاری، وفاداری و کارایی

1. Sumner

2. Cohen

3. Donald Campbell & Robert Levine

4. Neuliep & McCroskey

به بقای گروه در مقابل بیگانه کمک می‌کنند (هاموند و اگزرد^۱، ۲۰۰۵: ۸۶). چنین نگرشی، زمینه انسانیت‌زدایی و رفتار خشونت‌آمیز نسبت به گروه‌های دیگر را فراهم می‌کند (بندورا، ۱۹۹۹). اعضای گروه مسلط در جامعه این احساس را دارند که گروه اقلیت، امتیازهای اقتصادی و اقتدار آن‌ها را دچار تهدید می‌کند. به این خاطر از همان ابتدا مانع توسعه و پیشرفت آن‌ها می‌شوند. در همان حال اعضای گروه اقلیت احساس می‌کنند که موانعی بر سر راهشان وجود دارد تا نتوانند پایگاه اجتماعی خود را ارتقاء داده و سطح زندگی خود را بهبود ببخشند، چنین نگرشی منجر به بروز تنفر میان دو گروه و رقابت برای کسب امتیازات اقتصادی و اجتماعی با یکدیگر می‌شود (کوهن، ۱۳۸۲: ۳۴۸). تمایزات قومی با نابرابری‌های آشکار در میزان ثروت و قدرت و همچنین تعارض بین گروه‌ها در ارتباط است، چرا که اختلافات قومی با تنش و ستیزه همراه است. در مجموع؛ قوم مداری با نابرابری همراه است و نابرابری میان گروه‌های موجود در جامعه خود را به چندین حالت تبعیض اجتماعی، همبستگی درون‌گروهی، جدایی مکانی، بیرون راندن و نابودی یا معدوم کردن اقلیت‌ها نشان می‌دهد.

۱- تبعیض اجتماعی: در این حالت، اعضای گروه اقلیت به خاطر نابرابری قدرت توسط گروه غالب مورد تبعیض واقع شده و در وضع نامساعدی قرار دارند. تبعیض هنگامی خود را نشان می‌دهد که حقوق و فرصت‌هایی که یک گروه از آن بهره‌مند شده و به گروه دیگری این فرصت داده نمی‌شود.

۲- تقویت همبستگی درون‌گروهی: اعضای گروه اقلیت نوعی حس همبستگی درون‌گروهی دارند. تعصب و تبعیض اجتماعی، احساس وفاداری و علائق مشترک آن‌ها را برای همبستگی افزایش می‌دهد و گرایش دارند که خود را همچون قومی جدا از اکثریت نگاه‌دارند.

۳- جدایی مکانی: در جامعه، گروه اقلیت از نظر فیزیکی و اجتماعی از اجتماع گروه بزرگ‌تر جدا و متمایز هستند. آن‌ها در محلات یا مناطق معینی متمرکز شده‌اند و ازدواج میان گروهی بین گروه اکثریت با اعضای گروه اقلیت بسیار اندک است. به این خاطر، اعضای گروه اقلیت به‌طور جدی مشوق ازدواج درون‌گروهی می‌شوند تا ویژگی فرهنگی خودشان را زنده نگاه‌دارند. جداسازی هنگامی رخ می‌دهد که گروه مسلط، گروه نژادی یا قومی دیگر را به زیستن در مناطق مسکونی جدا از محل سکونت گروه مسلط وامی‌دارند (کوهن، ۱۳۸۲: ۳۵۲).

۴- بیرون راندن: بیرون راندن زمانی پیش می‌آید که گروه مسلط، گروه قومی ضعیف‌تر را به

زور از سرزمینشان بیرون کرده و آن‌ها را وادار به زندگی در یک منطقه جغرافیایی نامطلوب‌تر کنند. در جوامع که شکل زندگی برحسب طایفه و نسب بوده، گروه‌های قدرتمند، مناطق با ارزشمند را برای سکونت، چراگاه غنی را برای چرا و زمین مناسب را جهت کشت انتخاب نموده و گروه ضعیف در جاهای شکننده و نامرغوب و فاقد آب کافی ساکن هستند.

۵- نابودی یا معدوم کردن اقلیت‌ها: نابودی فرایندی است که در آن اعضای یک گروه اقلیت به دست گروه مسلط به قتل می‌رسند که نوعی قوم‌کشی است (همان: ۳۵۳).

قوم‌مداری و حصر گروهی غالباً همراه همدیگر هستند. حصر به معنای شیوه‌های انحصار که اختلاف میان یک گروه قومی دیگر را تشدید کرده و به خشونت می‌کشاند. این عمل از طریق محدود کردن یا ممنوع کردن ازدواج میان گروه‌ها، محدودیت در مورد تماس اجتماعی یا روابط اقتصادی نظیر دادوستد و جدا کردن فیزیکی گروه‌ها از یکدیگر، منجر به خصومت طلبی میان گروه‌ها می‌شود (گیدنز^۱، ۱۳۸۷: ۲۸۶). نگرش‌هایی که بر نحوه صحبت ما با دیگران تأثیر می‌گذارد، گفتار قوم‌مداران اطلاق می‌شوند. این نوع گفتار در جامعه متخاصم و طایفه‌ای پیامدهای منفی دارد که نمونه‌ای از این پیامدها عبارت است از:

الف- فاصله تحقیر: فاصله تحقیر همان سطح قوم‌مداری بسیار زیاد در ارتباط با گروه غیرخودی است. این فاصله هنگامی مطرح است که گروه‌ها برای کسب منابع کمیابی باهم رقابت داشته باشند و از الفاظ توهین‌آمیز در مورد گروه غیرخودی و نام‌های تحقیرکننده استفاده می‌کنند.

ب- فاصله پرهیز: در فرهنگ قوم‌مداری برای اجتناب یا به حداقل رساندن تماس با اعضای گروه غیرخودی از گویش خودی استفاده می‌شود. اگر تأکید بر گویش قومی و دیگر تفاوت‌های زبانی بین اعضای گروه خودی به‌طور عمدی صورت بگیرد، با این هدف است که اعضای گروه خودی را رمزآلود نشان می‌دهد و احتمال ایجاد ارتباط و تعامل را کاهش می‌دهد. در این فاصله، اعضای گروه خودی ممکن است از اصلاحات وحدت‌بخش نیز استفاده نمایند. با استفاده از چنین اصطلاحاتی، احساس غرور و همبستگی گروه خودی افزایش یافته و برای ایجاد فاصله پرهیز، لهجه‌ای که فقط برای اعضای گروه خودی مفهوم باشد به‌شدت مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ج- فاصله بی‌اعتنایی: فاصله بی‌اعتنایی نوعی قالب‌گفتاری که گروه خودی را مرکز همه‌چیز

تصور می‌کند و نسبت به فرهنگ، آداب و رسوم و خواسته‌های دیگران بی‌اعتنا می‌شوند.
 د- فاصله حساسیت: فاصله حساسیت نشان‌دهنده نوعی حساسیت به تفاوت گروهی است.
 در این حالت گروه‌ها تمایل به کاهش فاصله ارتباطی بین خود و دیگران هستند (ویلیم بی، ۱۳۸۳: ۹۷ و ۹۸).

عناصر و شیوه‌های ابراز پیش‌داوری

پیش‌داوری به‌عنوان یک نگرش، دارای سه عنصر اساسی است. عنصر شناختی که به‌صورت تصورات قالبی و کلیشه‌ای است. عنصر عاطفی که به‌صورت حس قدرتمندی از خصومت است و عنصر رفتاری که می‌تواند به‌کل رفتارهای مختلف وجود داشته باشد، گاهی جزئی و در مواقعی دیگر آشکار است. پنج نوع این شیوه‌ها را به‌صورت زیر بیان کرده است:

۱. تحقیر گفتاری؛ گفتگوی خصمانه، بدگویی یا ناسزاگویی، گفتن جک‌های قومی و نژادی.
۲. اجتناب؛ فاصله گرفتن و دوری جستن بدون هیچ‌گونه اعمال آزار رساننده.
۳. تبعیض؛ وقتی تجلی تعصب، تبعیض باشد، فرد متعصب سعی می‌کند تمام اعضای گروه موردنظر را از مزایای خاصی از قبیل استخدام، سکونت، حقوق سیاسی، فرصت‌های تحصیلی و... محروم سازد.

۴. حملات فیزیکی؛ خشونت بر ضد فرد یا سرمایه او.

۵. انقراض؛ خطرناک‌ترین نوع تعصب براندازی یا نابودسازی است که منجر به خشونت علیه یک گروه متجانس می‌گردد مثل کشتار دسته‌جمعی (اسماعیلی، ۱۳۸۸: ۱۶۰).

انواع پیش‌داوری

پیش‌داوری بسته به اینکه بر چه مبنایی (نژاد، جنس، مذهب و...) شکل گرفته باشد می‌تواند انواع مختلفی داشته باشد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱- نژادپرستی^۱: نژادپرستی یعنی تعصب و پیش‌داوری مبتنی بر تمایزهای جسمانی که از نظر اجتماعی اهمیت دارند. نژادپرست کسی است که معتقد است برخی از افراد به دلیل تفاوت‌های نژادی برتر یا پست‌تر از دیگران هستند.

۲- تعصب جنسی^۲: تعصب جنسی از روی پیش‌داوری و رفتار تبعیض‌آمیز نسبت به یک شخص بر اساس تعلق او به یکی از دو جنس شناخته می‌شود. هرچند مطابق این تعریف هم مردان و هم زنان شامل این‌گونه رفتارها می‌شوند، غالباً زنان قربانیان تبعیض جنسی بوده‌اند

1. Racism

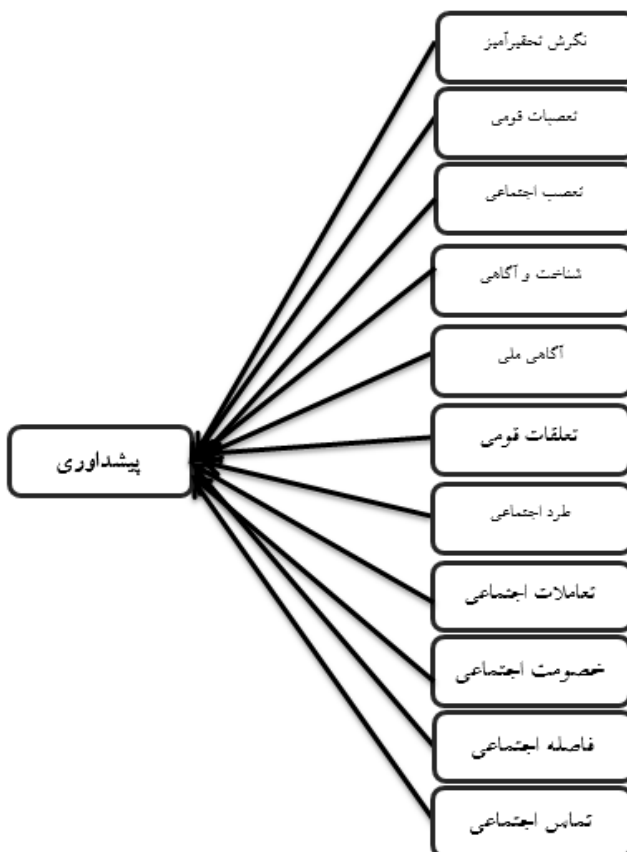
2. Sexism

(ربانی، ۱۳۸۶: ۱۶۰).

۳- تعصبات مذهبی: یکی از قدیمی‌ترین منابع اختلاف که پیش‌داوری و تعصب شدید و نیز تبعیض ناروا به دنبال داشته است، عقاید دینی و مذهبی بوده است. طرفداران ادیان در مقابل مذهب و در مقابل یکدیگر تصورات قالبی شدیدی دارند که موجب پیش‌داوری نسبت به یکدیگر شده و زمینه اختلاف را فراهم می‌کند.

۴- قوم‌مداری^۱: عبارت است از پیش‌داوری و بدگمانی به غیرخودی‌ها همراه با گرایشی به ارزیابی دیگران بر اساس فرهنگ خویش. تقریباً همه فرهنگ‌ها تاندازه‌ای قوم‌مدار بوده‌اند. غیرخودی‌ها به‌منزله افرادی بیگانه و نام‌متمدن یا کسانی که از نظر اخلاقی و ذهنی فرو مرتبه‌اند، پنداشته می‌شوند. اکثر تمدن‌ها به اعضای فرهنگ‌های کوچک‌تر با چنین دیدی می‌نگریستند و این نگرش به درگیری‌های قومی بی‌شماری در طول تاریخ دامن زده است (گیدنز، ۱۳۸۸: ۳۶۹).

پس قوم‌مداری الگوی ذهنی بسیار شایعی است که به موجب آن هر شخص فرهنگ خود را برترین فرهنگ موجود در دنیا می‌داند و از دیدگاه ارزش‌های اجتماعی درونی شده خودش به داوری ارزش‌های دیگر جوامع می‌پردازد (گودرزی، ۱۳۹۲: ۵۸). هنگامی که یک گروه نژادی و قومی باور دارد که شیوه زندگی‌اش برتر است و اعضایش از لحاظ هوشی بالاتر از دیگر گروه‌هاست به آسانی نمی‌تواند ابعاد و اهمیت شیوه‌های زندگی متفاوت با گروه خود را تشخیص دهد (کوهن، ۱۳۹۲: ۳۵۶). مفهوم قوم‌مداری و گروه‌مدار ارتباطی نزدیکی با درون‌گروه و برون‌گروه دارد و در واقع شکل تعمیم‌یافته خودمداری است (محسنی، ۱۳۷۱: ۱۶۰).

نمودار ۱: مدل مفهومی پژوهش

فرضیه های تحقیق:

به نظر می‌رسد بین تعصبات قومی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.
 به نظر می‌رسد بین شناخت و آگاهی اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین آگاهی ملی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.
 به نظر می‌رسد بین تعلقات قومی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.
 به نظر می‌رسد بین خصومت اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین فاصله اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.
 به نظر می‌رسد بین تماس اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.
 به نظر می‌رسد بین نگرش تحقیرآمیز و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.
 به نظر می‌رسد بین جنسیت و پیش‌داوری دانشجویان تفاوت معناداری وجود دارد.
 به نظر می‌رسد بین سطح تحصیلات و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

ماهیت مطالعه از نوع کاربردی و تلفیقی از مطالعات کتابخانه‌ای و پیمایشی هست. از نظر شیوه تحلیل، جزو مطالعات علی و همبستگی و جزو مطالعات تک مقطعی محسوب می‌شود. دانشگاه تبریز به‌عنوان مکان مورد مطالعه انتخاب شده است. جامعه آماری، حجم جامعه آماری دانشجویان برابر ۴۰۰۰ نفر بوده است که از این تعداد ۳۴۵ نفر به‌عنوان حجم نمونه برآورد شدند. روایی محتوای پرسشنامه به دست آمد و پرسشنامه اولیه طراحی گردید. بعد از طراحی پرسشنامه، بر روی نمونه ۳۰ نفر آزمون اولیه انجام و از معیار آلفای کرونباخ برای تأیید پایایی پرسشنامه استفاده شد.

جدول شماره ۱: نتایج محاسبه معیار آلفای کرونباخ برحسب مؤلفه‌های پرسشنامه

مؤلفه‌های پرسشنامه		مرحله پیش‌آزمون		مرحله برداشت نهایی	
	تعداد سؤالات	مقدار ضریب	تعداد سؤالات	مقدار ضریب	تعداد سؤالات
		آلفا	آلفا	آلفا	
تعصبات قومی	۴	۰.۵۲۶	۴	۰.۶۹۴	
شناخت و آگاهی اجتماعی	۶	۰.۷۲۷	۳	۰.۷۹۱	
آگاهی ملی	۴	۰.۶۴۹	۴	۰.۷۱۲	
تعلقات قومی	۵	۰.۸۷۵	۴	۰.۸۸۲	
خصومت اجتماعی	۷	۰.۴۲۳	۴	۰.۶۵۴	
فاصله اجتماعی	۵	۰.۷۷۷	۳	۰.۷۴۳	
تماس اجتماعی	۵	۰.۷۰۶	۴	۰.۶۸۵	
نگرش تحقیرآمیز	۵	۰.۴۹۲	۵	۰.۶۶۸	

یافته‌های پژوهش:

یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد که ۲۲۰ (۶۳ درصد) نفر از پاسخگویان پسر و ۱۲۵ (۳۷ درصد) دختر هستند. ۱۸۹ (۵۵ درصد) متأهل و ۱۸۶ (۴۵ درصد) مجرد، کارشناسی ۱۰۹ (۳۱ درصد)، کارشناسی ارشد ۱۴۶ (۴۲ درصد) و مقطع دکتری برابر با ۹۰ (۲۷ درصد)، مذهب ۲۰۱ (۵۸ درصد) شیعه، ۱۳۲ (۳۸ درصد) سنی و سایر ۱۲ (۴ درصد) و از بین گروه قومی، ۸۸ (۲۷.۲۹ درصد) آذری، ۶۸ (۱۹.۷۱ درصد) کرد، ۶۷ (۱۹ درصد) لر، فارس ۹۲ (۲۶ درصد) و ۲۱ (۶ درصد) بلوچ و عرب برابر با ۹ (۲ درصد) می‌باشد.

جدول شماره ۲: توصیف فراوانی متغیرها

نام متغیر	سطوح متغیر	درصد فراوانی خالص
تعصبات قومی	کم	۲۱
	متوسط	۳۸
	بالا	۴۱
تعصب اجتماعی	کم	۱۷
	متوسط	۲۹
	بالا	۵۴
شناخت و آگاهی اجتماعی	کم	۴۸
	متوسط	۳۰
	بالا	۲۸
آگاهی ملی	کم	۳۳
	متوسط	۲۹
	بالا	۳۸
تعلقات قومی	کم	۲۷
	متوسط	۱۱
	بالا	۶۲
طرد اجتماعی	کم	۳۴
	متوسط	۱۹

۴۷	بالا	
۲۲	کم	
۴۴	متوسط	تعاملات اجتماعی
۳۴	بالا	
۴۱	کم	خصوصیت اجتماعی
۹	متوسط	
۵۰	بالا	
۳۳	کم	فاصله اجتماعی
۲۱	متوسط	
۴۶	بالا	
۲۶	کم	تماس اجتماعی
۳۸	متوسط	
۳۶	بالا	
۳۵	کم	نگرش تحقیر آمیز
۱۶	متوسط	
۴۹	بالا	

جدول شماره ۳: یافته‌های استنباطی:

نتیجه	معنای دوطرفه	ضریب همبستگی اسپیرمن	متغیر مستقل
قبول	۰/۰۰۰	۰/۴۱	تعصبات قومی
قبول	۰/۰۰۰	-۰/۲۲	شناخت و آگاهی اجتماعی
قبول	۰/۰۰۰	-۰/۴۵	آگاهی ملی
قبول	۰/۰۰۰	۰/۳۵	تعلقات قومی
قبول	۰/۰۰۰	۰/۵۱	خصوصیت اجتماعی
رد	۰/۵۰۱	۰/۲۱	فاصله اجتماعی
رد	۰/۴۵۸	۰/۳۲	سطح تحصیلات
قبول	۰/۰۰۰	-۰/۴۸	تماس اجتماعی
قبول	۰/۰۰۰	۰/۶۲	نگرش تحقیر آمیز

تحلیل رابطه بین فرضیه‌های تحقیق

فرضیه یکم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که رابطه بین تعصبات قومی و پیش‌داوری دانشجویان معنادار بوده است. مقدار ضریب همبستگی دو متغیر در سطح معناداری $0/000$ برابر با $0/41$ می‌باشد. به این معنی که هرچه سطح تعصبات قومی بیشتر، میزان پیش‌داوری دانشجویان نسبت به هم نیز بیشتر و با کاهش تعصبات قومی از سطح پیش‌داوری دانشجویان نیز کاسته می‌شود. با در نظر گرفتن 5 درصد خطا و با احتمال 95 درصد اطمینان این نتیجه قابل تعمیم است.

فرضیه دوم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که رابطه بین شناخت و آگاهی اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان معنادار بوده است. مقدار ضریب همبستگی دو متغیر در سطح معناداری $0/000$ برابر با $0/22$ - می‌باشد. به این معنی که هرچه شناخت و آگاهی اجتماعی بیشتر، میزان پیش‌داوری بین دانشجویان کمتر و با کاهش شناخت و آگاهی اجتماعی بر سطح پیش‌داوری دانشجویان افزوده می‌شود. با در نظر گرفتن 5 ٪ خطا و با احتمال 95 ٪ اطمینان این نتیجه قابل تعمیم است.

فرضیه سوم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که رابطه بین آگاهی ملی و پیش‌داوری دانشجویان معنادار بوده است. مقدار ضریب همبستگی دو متغیر در سطح معناداری $0/000$ برابر با $0/45$ - می‌باشد. به این معنی که هرچه آگاهی ملی بیشتر، میزان پیش‌داوری بین دانشجویان کمتر و با کاهش آگاهی ملی بر سطح پیش‌داوری دانشجویان افزوده می‌شود. با در نظر گرفتن 5 ٪ خطا و با احتمال 95 ٪ اطمینان این نتیجه قابل تعمیم است.

فرضیه چهارم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که رابطه بین تعلقات قومی و پیش‌داوری دانشجویان معنادار بوده است. مقدار ضریب همبستگی دو متغیر در سطح معناداری $0/000$ برابر با $0/35$ می‌باشد. به این معنی که هرچه سطح تعلقات قومی بیشتر، میزان پیش‌داوری بین دانشجویان نیز بیشتر و با کاهش تعلقات قومی از سطح پیش‌داوری دانشجویان نیز کاسته می‌شود. با در نظر گرفتن 5 ٪ خطا و با احتمال 95 ٪ اطمینان این نتیجه قابل تعمیم است.

فرضیه پنجم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که رابطه بین خصومت اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان معنادار بوده است. مقدار ضریب همبستگی دو متغیر در سطح معناداری

۰/۰۰۰ برابر با ۰/۵۱ می‌باشد. به این معنی که هرچه سطح خصومت اجتماعی بیشتر، میزان پیش‌داوری بین دانشجویان نیز بیشتر و با کاهش خصومت اجتماعی از سطح پیش‌داوری دانشجویان نیز کاسته می‌شود. با در نظر گرفتن ۰/۵٪ خطا و با احتمال ۰/۹۵٪ اطمینان این نتیجه قابل تعمیم است.

فرضیه ششم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که بین فاصله اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه هفتم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که بین سطح تحصیلات و پیش‌داوری دانشجویان رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه هشتم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که رابطه بین تماس اجتماعی و پیش‌داوری دانشجویان معنادار بوده است. مقدار ضریب همبستگی دو متغیر در سطح معناداری ۰/۰۰۰ برابر با ۰/۴۸- می‌باشد. به این معنی که هرچه تماس اجتماعی بیشتر، میزان پیش‌داوری بین دانشجویان کمتر و با کاهش تماس اجتماعی بر سطح پیش‌داوری دانشجویان افزوده می‌شود. با در نظر گرفتن ۰/۵٪ خطا و با احتمال ۰/۹۵٪ اطمینان این نتیجه قابل تعمیم است.

فرضیه نهم: یافته‌های آزمون نشان می‌دهد که رابطه بین نگرش تحقیرآمیز و پیش‌داوری دانشجویان معنادار بوده است. مقدار ضریب همبستگی دو متغیر در سطح معناداری ۰/۰۰۰ برابر با ۰/۶۲ می‌باشد. به این معنی که هرچه سطح نگرش تحقیرآمیز بیشتر، میزان پیش‌داوری بین دانشجویان نیز بیشتر و با کاهش نگرش تحقیرآمیز از سطح پیش‌داوری دانشجویان نیز کاسته می‌شود. با در نظر گرفتن ۰/۵٪ خطا و با احتمال ۰/۹۵٪ اطمینان این نتیجه قابل تعمیم است.

جدول شماره ۴: میزان پیش‌داوری دانشجویان بر حسب جنسیت

جنسیت	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	مقدار تی	معنی‌داری
مؤنث	۷/۱۲	۵/۰۸	۳۴۳	۶/۳۸	۰/۰۳۲
مذکر	۹/۳۳	۶/۳۱			

فرضیه دهم: نتایج حاصل از آزمون فوق نشان می‌دهد بین دو گروه دانشجویان پسر و دختر در پیش‌داوری دانشجویان تفاوت معناداری وجود دارد. مقدار تی برآورد شده برابر با ۶/۳۸ و درجه آزادی ۳۴۳ و میانگین گروه زنان ۷/۱۲ و مردان ۹/۳۳ می‌باشد. می‌توان نتیجه

گرفت که دانشجویان پسر در مقایسه با دختران گرایش بیشتری به پیش‌داوری دارند. پس بین جنسیت و پیش‌داوری دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول شماره ۵: آزمون ضریب تأثیر متغیر مستقل تأثیر تعصبات قومی بر پیش‌داوری

دانشجویان

سطح معناداری	آماره آزمون T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B
۰/۰۰۱	۸/۶۷۵		۱/۷۶۷
۰/۰۰۰	۱۹/۰۰۷	۰/۴۰۰	۰/۴۵۱
ضریب ثابت (عرض از مبدأ)			
تأثیر تعصبات قومی بر پیش‌داوری دانشجویان			
F= ۲۱۹/۱۲۳ و Sig.=۰/۰۰۰			
R=۰/۵۶۰		Square=۰/۳۸۹	

آزمون رگرسیونی نشان می‌دهد که تعصبات قومی بر پیش‌داوری دانشجویان تأثیر معناداری دارد. مقدار این تأثیر در سطح معناداری ۰/۰۰۰ برابر با ۰/۴۰ است.

جدول شماره ۶: آزمون ضریب تأثیر متغیر مستقل تأثیر شناخت و آگاهی اجتماعی بر

پیش‌داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره آزمون T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B
۰/۰۴۰	۴/۷۹۸		۱/۱۴۵
۰/۰۰۲	۱۳/۴۵۶	۰/۳۲۱	۰/۳۰۲
ضریب ثابت (عرض از مبدأ)			
تأثیر شناخت و آگاهی اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان			
F= ۱۸۹/۲۰۱ و Sig.=۰/۰۱۲			
R=۰/۴۴۲		Square=۰/۳۱۵	

نتایج فوق نشان می‌دهد که مقدار ضریب تأثیر شناخت و آگاهی اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان در سطح معناداری ۰/۰۰۲ برابر با ۰/۳۲۱ است.

جدول شماره ۷: آزمون ضریب تأثیر متغیر مستقل تأثیر آگاهی ملی بر پیش داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره آزمون T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B
۰/۰۰۰	۴/۶۷۸		۲/۵۶۷
۰/۰۰۰	۱۱/۰۰۷	۰/۳۸۹	۰/۴۱۶
			ضریب ثابت (عرض از مبدأ)
			تأثیر آگاهی ملی بر پیش داوری دانشجویان
			Sig.=۰/۰۴۱ و F= ۱۰/۱۳۴
			Square=۰/۴۰۳
			R=۰/۶۶

نتایج رگرسیونی نشان می‌دهد آگاهی ملی بر پیش داوری دانشجویان تأثیر معناداری دارد. مقدار این ضریب رگرسیون در سطح معناداری ۰/۰۰۰ برابر با ۰/۳۸۹ است.

جدول شماره ۸: آزمون ضریب تأثیر تعلقات قومی بر پیش داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره آزمون T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B
۰/۰۰۳	۵/۷۵۹		۲/۷۸۱
۰/۰۰۳	۱۷/۴۱۹	۰/۵۹۴	۰/۶۱۳
			ضریب ثابت (عرض از مبدأ)
			تأثیر تعلقات قومی بر پیش داوری دانشجویان
			F= ۳۲۱/۲۴۵ و Sig.=۰/۰۰۰
			Square=۰/۳۵۶
			R=۰/۴۱۷

یافته‌های حاصل از آزمون رگرسیون نشان می‌دهد که تعلقات قومی بر پیش داوری دانشجویان با ضریب ۰/۵۹۴ تأثیر معناداری دارد.

جدول شماره ۹: آزمون ضریب تأثیر خصومت اجتماعی بر پیش داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره آزمون T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B
۰/۰۱۳	۷/۵۸۹		۲/۴۵۶
			ضریب ثابت (عرض از مبدأ)

تأثیر خصومت اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان	۰/۳۹۲	۰/۳۷۲	۱۵/۱۳۶	۰/۰۰۴
	Sig.=۰/۰۰۵ و F=۲۵۶/۱۷۸	Square=۰/۳۲۰	R=۰/۳۴۵	

نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که خصومت اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان تأثیر معناداری دارد. مقدار ضریب تأثیر برابر با ۰/۳۷۲ است.

جدول شماره ۱۰: آزمون ضریب تأثیر فاصله اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B	ضریب ثابت (عرض از مبدأ)
۰/۴۰۱	۲/۱۱۹		۱/۷۸۱	
۰/۶۷۱	۴/۰۰۱	۰/۳۰۱	۰/۳۲۸	تأثیر فاصله اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان

نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که فاصله اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان تأثیر معنی‌داری ندارد.

جدول شماره ۱۱: آزمون ضریب تأثیر تماس اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B	ضریب ثابت (عرض از مبدأ)
۰/۰۳۶	۷/۳۷۸		۲/۳۴۸	
۰/۰۰۴	۱۶/۰۰۶	۰/۴۳۳	۰/۴۵۱	تأثیر تماس اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان
R=۰/۵۱۳		Square=۰/۳۹۴	Sig.=۰/۰۳۲ و F=۲۰۱/۱۸۸	

جدول فوق نشان می‌دهد که تماس اجتماعی بر پیش‌داوری دانشجویان تأثیر معناداری دارد. مقدار ضریب تأثیر آن بر متغیر وابسته در سطح معناداری کمتر از ۵٪ برابر با ۰/۴۳۳ است.

جدول شماره ۱۲: آزمون ضریب تأثیر سطح تحصیلات بر پیش‌داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره T	مقدار ضریب استاندارد شده بتا (ضریب تأثیر)	B

۰/۷۱۸	۴/۳۲۵	۱/۲۶۶	ضریب ثابت (عرض از مبدأ)
۰/۲۰۴	۱۱/۱۵۶	۰/۵۷۴	۰/۶۲۱
تأثیر سطح تحصیلات بر پیش داوری دانشجویان			

نتایج رگرسیون نشان می دهد که سطح تحصیلات بر پیش داوری دانشجویان تأثیر معنی داری ندارد.

جدول شماره ۱۳: آزمون ضریب تأثیر نگرش تحقیرآمیز بر پیش داوری دانشجویان

سطح معناداری	آماره T	مقدار ضریب استاندارد شده (بتا (ضریب تأثیر)	B	ضریب ثابت (عرض از مبدأ)
۰/۰۰۳	۸/۲۴۵	۰/۳۸۰	۲/۳۵۶	۰/۴۵۱
۰/۰۰۰	۱۹/۳۴۵	۰/۳۸۰	۰/۴۵۱	۰/۴۵۱
تأثیر نگرش تحقیرآمیز بر پیش داوری دانشجویان				
R=۰/۴۴۱		Square=۰/۳۶۲		Sig.=۰/۰۰۰ و F= ۲۱۳/۳۰۱

نتایج رگرسیون نشان می دهد که نگرش تحقیرآمیز بر پیش داوری دانشجویان تأثیر معناداری دارد. مقدار ضریب تأثیر آن بر متغیر وابسته در سطح معناداری ۰/۰۰۰ برابر با ۰/۳۸۰ است.

جدول شماره ۱۴: محاسبه ضرایب رگرسیونی در تحلیل مسیر مدل پژوهش

سطح معناداری	آماره آزمون T	مقدار ضریب بتا (ضریب تأثیر)	متغیر
۰/۰۰۰	۴/۳۴۷	۰/۴۱۹	تعصبات قومی
۰/۰۰۳	۵/۸۰۱	-۰/۲۳۴	شناخت و آگاهی اجتماعی
۰/۰۱۶	۳/۴۳۹	-۰/۳۸۱	آگاهی ملی
۰/۰۰۴	۳/۲۳۷	۰/۲۱۶	تعلقات قومی
۰/۰۰۰	۶/۸۱۵	۰/۴۵۱	خصوصیت اجتماعی
۰/۰۲۳	۴/۶۵۹	۰/۱۱۷	فاصله اجتماعی

۰/۰۴۳	۷/۸۸۵	-۰/۴۵۳	تماس اجتماعی
۰/۰۱۸	۳/۷۹۳	۰/۳۸۲	نگرش تحقیرآمیز
۰/۳۰۶	۲/۰۲۳	۰/۲۱۴	سطح تحصیلات
۰/۸۲۳	۰/۲۷۸	۴۷۵	جنسیت
	۰/۴۸۳		ضریب همبستگی چند گانه
	۰/۵۶۹		ضریب تعیین تعدیل شده

یافته‌های رگرسیونی نشان می‌دهند که تعصبات قومی با ضریب تأثیر (۰/۴۱۹)، شناخت و آگاهی اجتماعی (۰/۲۳۴-)، آگاهی ملی (۰/۳۸۱-)، تعلقات قومی (۰/۲۱۶)، خصومت اجتماعی (۰/۴۵۱)، فاصله اجتماعی (۰/۱۱۷)، تماس اجتماعی (۰/۳۸۲) و نگرش تحقیرآمیز با ضریب تأثیر (۰/۳۸۲) متغیر وابسته یعنی پیش‌داوری دانشجویان را تبیین می‌کنند. از بین متغیرهای معنادار در مدل، متغیر خصومت اجتماعی با ضریب تأثیر ۰/۴۵۱ بیشترین و فاصله اجتماعی با ضریب تأثیر ۰/۱۱۷ را در پیش‌داوری دانشجویان دارند.

نتیجه‌گیری

قومیت ارتباطی با هویت جمعی دارد. به تعبیری به احساس مایی در مقابل آن‌هایی منجر می‌شود که عامل این تمایز هویت قومی است. احساس مایی بر شباهت‌ها و تمایلات مشترک با گروه عضویت مربوط می‌شود. پیش‌داوری نیز مسئله‌ای است که از فاصله و درجه گروه‌ها از هم درجه درگیری عاطفی، درجه آشنایی ادراکی، درجه شباهت فرهنگی، موقعیت اجتماعی، احساسات مثبت و منفی تأثیر می‌پذیرد. به‌زعم پارک، وجود تعصب و پیش‌داوری در جامعه تا حدی طبیعی است و انسان بدون تعصب و پیش‌داوری معنا و مفهومی ندارند. جوامعی با وجود اقوام متعدد در مسیر توسعه قدم برمی‌دارد. وجود تنوعات قومی، زمینه‌ساز توسعه و خلاقیت اجتماعی است. جوامعی که با ناهمگونی قومی روبرو هستند. اقوام در فضای جغرافیایی متفاوتی زیست می‌کند، جغرافیای زیست مکان متفاوت، فرهنگ متفاوت، فقدان تماس اجتماعی مداوم خودبه‌خود افزایش تمایز درون‌گروهی و بیرون‌گروهی می‌کند. همین امر زمینه‌ساز پیش‌داوری دانشجویان خواهد بود. درنهایت پیش‌داوری به داشتن عقاید و باورهایی ناآزموده، نسنجیده،

تجربه نشده، احساسی و کلیشه‌ای و اتخاذ نگرشی احساسی و شناختی نسبت به گروه قومی دیگری است که با خود صفت‌هایی ویژه‌ای از جمله خسیس بودن، باهوش/کم‌هوش، پرخاشگر/مسالمت‌آمیز و مواردی از قبیل را به همراه دارد. پیش‌داوری در بین گروه‌های همسان نیز وجود دارد. تا حدی بستگی به وضعیت فرهنگی و اجتماعی و منابع موجود جامعه نیز دارد. آنچه بر شدت پیش‌داوری می‌افزاید و آن را به باوری مستحکم و غیرقابل تغییر تبدیل می‌سازد وجود رقابت و چشم هم‌چشمی، منازعات قومی و نزاع دسته‌جمعی، کمیابی منابع ارزشمند جامعه و عملکرد ساختار اجتماعی یا نخبگان اجتماعی است. بدین ترتیب گروه‌های مشابه یا بین گروه‌هایی نیز پیش‌داوری نیز قابل تأیید است. پیش‌داوری در این حالت از وجود سلسله‌مراتب اجتماعی و انتظارات برمی‌خیزد. به این‌سان در عمل با گروه‌های بیگانه و غیرخودی، اثرات منفی از خود بجای می‌گذارد. پیش‌داوری در بین گروه خودی به خاطر وجود حس جمع‌گرایی کنترل‌شده و در مقابل باعث شکل‌گیری نگرش منفی، تعصب‌آلود و رمز‌آلود و خشن نیست به دیگری می‌شود که با گروه مابقی زمینه فرهنگی متفاوت و متمایزی دارند. بر این اساس هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی عوامل مؤثر بر پیش‌داوری دانشجویان در بین دانشجویان است که با استفاده از روش پیمایش صورت پذیرفته است. بر این اساس یافته‌ها رگرسیون نشان می‌دهد که تعصبات قومی تأثیر معنی‌داری بر روی پیش‌داوری دانشجویان دارد و ۰/۴۱۹ از تغییرات پیش‌داوری دانشجویان را تبیین می‌کند. به این ترتیب، وجود تعصبات قومی، زمینه پیش‌داوری دانشجویان را افزایش می‌دهد؛ که یافته‌های پژوهشی مایرز (۲۰۰۵)، دنمارک (۲۰۱۲) و بیزومیک و همکاران (۲۰۱۹) را تأیید می‌کند. بر این اساس، هرچه تعصبات قومی نسبت به هم بیشتر، به همان میزان بر سطح پیش‌داوری دانشجویان افزوده می‌گردد. پیش‌داوری دانشجویان با شناخت و آگاهی قومی نی رابطه معنی‌داری دارد. مقدار ضریب همبستگی بین این دو متغیر در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ برابر با ۰/۲۲- است. نتایج رگرسیونی نشان می‌دهد که شناخت و آگاهی قومی، ۰/۲۳۴- از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. این رابطه بیان می‌کند که وقتی گروه‌های قومی از مسائل فرهنگی، اجتماعی و زمینه‌های قومی همدیگر آگاهی و شناخت کمی داشته باشند، خودبه‌خود به پیش‌داوری تمایل پیدا می‌کنند. وجود شناخت فرهنگی و اجتماعی از یکدیگر، ابهامات در ارتباط بین فرهنگی قومی را کاهش می‌دهد. این یافته‌ها با نتایج پژوهشی گیدنز (۱۳۸۶)، گودرزی (۱۳۹۲)، همیلتون (۱۹۸۱) و ویلسون (۲۰۱۰) همخوانی داشته و آن را تأیید می‌کند. بر این اساس، فقدان شناخت و آگاهی مناسب گروه‌های

قومی، می‌تواند به پیش‌داوری منجر شود. برحسب یافته‌های پژوهشی آگاهی ملی نیز در پیش‌داوری تأثیر دارد. مقدار تأثیر این متغیر بر پیش‌داوری برابر با $0/381$ - است. این معنی که به ازای یک واحد تغییر در متغیر آگاهی ملی، پیش‌داوری دانشجویان کاهش می‌یابد. هرچه گروه‌های قومی نسبت به فرهنگ ملی، مسائل اجتماعی در سطح ملی شناخت و آگاهی بیشتری داشته باشند به همان اندازه زمینه پیش‌داوری دانشجویان کاهش می‌یابد. آگاهی ملی، زمینه‌ساز انسجام و همبستگی گروه‌های متمایز و قومی است. به تعبیری نقطه عطف گروه‌ها برای پیوستگی اجتماعی، فرهنگ ملی است و هرچه آگاهی ملی در بین گروه‌های قومی افزایش یابد به همان نسبت از پیش‌داوری گروه‌های قومی نسبت به هم کاسته می‌شود؛ که با یافته‌های پژوهشی حاجیانی (۱۳۹۱)، ایساجیو (۱۹۹۹)، ملیر (۱۳۸۰)، دوران (۱۳۸۶)، تامپسون (۲۰۰۱)، گل محمدی (۱۳۸۱)، هاچینسون (۱۳۸۶)، برنشتاین (۲۰۱۳) و استفن (۲۰۰۹) همخوانی دارد. همچنین تعلقات قومی بر پیش‌داوری دانشجویان تأثیر معنی‌داری دارد. مقدار ضریب این تأثیر برابر با $0/216$ است. به این معنی که به ازای یک واحد تغییر در تعلقات قومی، پیش‌داوری به اندازه $0/216$ تغییر می‌یابد. تعلقات به احساس وابستگی و گرایش داشت ن به اهداف، آرمان‌ها، فرهنگ و هنجارهای قومی را گویند. هر چه میزان تعلقات بیشتر باشد به تعبیری به سمت جمع‌گرایی قومی سوق داده می‌شوند و به همان نسبت بر پیش‌داوری دانشجویان و اتخاذ نگرشی خاص و خصمانه نسبت به گروهی قومی دیگر می‌شود. تعلق قومی، زمینه اتصال به گروهی قومی و اجتماعات دیگر با کندی مواجهه می‌سازد و از تحرک اجتماعی عمودی و افقی گروهی کاسته و در نتیجه زمینه‌ساز پیش‌داوری گروه‌های اجتماعی به هم خواهد شد. این یافته با نتایج پژوهشی خالدی و همکاران (۱۳۹۲)، خان و لئو (۲۰۰۸)، هگندورن (۱۹۹۵)، وایز و همکاران (۲۰۱۰)، لنسی (۲۰۱۲)، موتاراک (۲۰۱۳)، همسویی داشته است. بر این اساس این یافته، هرچه تعلقات و گرایش به مسائل درون قومی و درون‌گروهی مایی بیشتر شود، فاصله با گروه‌های آن‌هایی بیشتر شده و در نتیجه پیش‌زمینه پیش‌داوری اجتماعی و تخصصات گروهی را مهیا می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین خصومت اجتماعی و پیش‌داوری همبستگی معنی‌داری وجود دارد و مقدار این ضریب برابر با $0/51$ است. وجود خصومت و نگرش خصمانه نسبت به هم نه تنها زمینه تعاملات و همکاری بین گروه‌های قومی را با موانع جدی مواجهه می‌سازد، بلکه پیامدهایی زیادی از جمله پیش‌داوری، عقاید قالبی و پرخاشگری را به دنبال خواهد داشت. نتایج رگرسیون نشان می‌دهد

که متغیر خصومت اجتماعی به اندازه ۰/۴۵۱ از پیش داوری دانشجویان را تبیین می‌کند. هرچه گروه‌های قومی رفتار و عقاید تضاد برانگیزی را در پیش بگیرند، به جای سازگاری و برقراری اجتماعی، به پیش داوری روی می‌آورند. این یافته با نتایج پژوهشی آدموند و تئودهری (۲۰۱۲)، خان و لئو (۲۰۰۸)، انتزینگر و بیزولد (۲۰۰۳)، رینولدز و همکاران (۱۹۸۷)، تومسن (۲۰۱۲) و کیم (۲۰۱۲) همخوانی دارد. وقتی گروه‌های قومی با همدیگر در مسائل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و اقتصادی نظیر شرکت در انتخابات محلی و ملی، جشن‌های ملی، مراسمات گوناگون، داشتن مشارکت سیاسی و اجتماعی یا حضور در جامعه مدنی قوی داشته باشند، با توجه به داشتن تماس اجتماعی، بر میزان همگرایی آن‌ها افزوده می‌شود از میزان واگرایی آن‌ها کاسته می‌شود. تماس اجتماعی به وجود روابط اجتماعی چهر به چهره در سطح جامعه اشاره دارد. وجود همبستگی بین تماس اجتماعی و پیش داوری نشان می‌دهد که هر چه تماس اجتماعی گروه‌های قومی پایین تر باشد، به همان میزان پیش داوری دانشجویان کاسته می‌شود. برحسب نتایج رگرسیون چندگانه، تماس اجتماعی به تنهایی توانسته ۰/۴۵۳- از پیش داوری دانشجویان را تبیین نماید. بر این اساس وقتی گروه‌های قومی نسبت به یکدیگر رفتارهای توهین آمیزی را در پیش بگیرند، مناقشات قومی نیز افزایش می‌یابد. گروه‌های اقلیت و اکثریت در صورتی همزیستی مسالمت آمیزی خواهند داشت که نگرش تحقیر آمیزی نسبت به فرهنگ، رفتارها، آداب و رسوم قومی همدیگر نداشته باشند، با اتخاذ نگرش تحقیر آمیز نسبت به هم پیش داوری دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. نتایج رگرسیون نشان می‌دهد. برحسب نتایج رگرسیون، متغیر نگرش تحقیر آمیز توانسته ۰/۳۸۲ از متغیر پیش داوری دانشجویان را تبیین نماید. در نهایت این نتایج با یافته‌های پژوهشی سنلیمین و اکهامر (۲۰۰۵)، میلیین و لوگار (۲۰۰۲)، آدموند و تئودهری (۲۰۱۲)، (کتز و برلی، ۱۹۳۵). (گیلبرت و هیکزون، ۱۹۸۹). (بردیاک، ۲۰۱۰). (موتارک، ۲۰۱۳) و (ویلیام بی، ۱۳۹۲) همسویی دارد. با توجه به یافته‌های پژوهشی فوق پیشنهادات کاربردی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- ۱- تقویت مشارکت اجتماعی اقوام در قالب اهدا ملی
- ۲- زمینه مشارکت فعال به صورت رویکرد هم آمیخته و ترکیبی قومی
- ۳- تقویت رسانه‌های داخلی در برابر رسانه‌های خارجی
- ۴- زمینه سازی فعالیت مشترک اجتماعی گروه‌های قومی از طریق فرایند انسجام ملی

- ۵- تهیه برنامه فرهنگی قومی ویژه و پخش آن از طریق رسانه جهت آشنایی اقوام نسبت به نزدیکی فرهنگی به یکدیگر
- ۶- افزایش منزلت گروه‌های قومی و ارتقای پایگاه اجتماعی - فرهنگی آن‌ها در سطح کلان
- ۷- زمینه‌سازی ازدواج بین گروهی و داشتن تعاملات و تماس اجتماعی
- ۸- خروج اقوام از انزوای جغرافیایی و محلی به تعامل ترکیبی فرا فرهنگی
- ۹- استفاده از نخبگان اجتماعی قومی برای کاهش پیش‌داوری قومی
- ۱۰- زمینه‌سازی کاهش پیش‌داوری‌های قومی نظیر جوک، تصورات قالبی، نگرش تخاصم‌آمیز

منابع

فارسی

- اسماعیلی، ع. (۱۳۸۸). روان‌شناسی اجتماعی. تهران: شلاک.
- حاجیانی، ا. (۱۳۹۲). جامعه‌شناسی هویت ایرانی. تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
- خالدی دوستی، ص. و باقریان، ف. و حیدری، م. (۱۳۹۲). پیش‌داوری قومیتی و سازگاری اجتماعی در تعاملات ازدواج. همسایگی. همکاری شغلی. فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی - انجمن روان‌شناسی اجتماعی ایران - علمی پژوهشی پایبی.
- دوران، ب. (۱۳۸۵). طرح تحقیقاتی هویت اجتماعی. فاز اول. تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
- ربانی، ر. (۱۳۸۶). روان‌شناسی اجتماعی دیدگاه‌ها و نظریه‌ها. اصفهان: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- گل محمدی، ا. (۱۳۸۱). جهانی‌شدن فرهنگ و هویت تهران: نشر نی.
- گودرزی، ح. (۱۳۹۲). جامعه‌شناسی هویت در ایران. تهران: موسسه مطالعات ملی
- گودرزی، ح. (۱۳۹۲). مفاهیم بنیادین در مطالعات قومی. تهران: انتشارات تمدن ایرانی.
- گیدنز، آن. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: نی.

- محسنی، م. (۱۳۷۱). مقدمات جامعه‌شناسی. تهران:
- میلر، د. (۱۳۸۳). ملیت. ترجمه داود غرایاق زندی. تهران: موسسه مطالعات ملی.
- هاچینسون، ج و اسمیت، آ. (۱۳۸۶). ملی‌گرایی. ترجمه علی مرشدی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ویلیام بی، گ. (۱۳۸۳). پیوندها تفاوت‌ها. راهنمای ارتباط کارآمد بین گروهی. ترجمه علی کریم (مله) و مسعود هاشمی. تهران: موسسه مطالعات ملی. تمدن ایران.

انگلیسی

- Adorno, T. W. Frenkel-Bruswik, E. Levinson, D. & Sanford, N. (1950). **The authoritarian personality**. New York: Harper & Brothers.
- Allport, G. (1958). **The Nature of Prejudice**. Addison-Wesley, Cambridge, MA. (Originally published in 1954).
- Allport, G. W. (1954). **The Nature of Prejudice**. New York: Perseus.
- Bernstein, A. (October, 2013). **What's wrong with stereotyping**. *Arizona Law review*, Vol. 55, p.655, Brooklin Law School, Legal Studies Paper No. 359.
- Bizumic, B. Duckitt, J. Popadic, D. Dru, V. & Krauss, S. (2009, October). **A crosscultural investigation into a reconceptualization of ethnocentrism**. *European Journal of Social Psychology*, 39(6), 871-899
- Bogardus, E. S. (1947). **Measurement of Personal-Group Relations**. *Sociometry*, 10, 306-311.
- Burdiak, V. (2010). **Influence of ethnic stereotypes on the development of political relations in the Balkans**. *Codrul Cosminului*, 16 (2), 147-157. Retrieved 5. 8. 2012, from http://www.codru_net/CC16/2/stereotypes.pdf
- Chen, M. & Bargh, J. A. (1997). **Nonconscious behavioral confirmation processes: The selffulfilling consequences of automatic stereotype activation**. *Journal of experimental Social Psychology*, 33, 541-560.

- Denmark, Florence L. (2012). **"Prejudice and Discrimination"**. In **Weiner, Irving craighead, W. Edward. The Corsini Encyclopedia of Psychology**. Vol 3 (4th ed). Hoboken, N.J.: John Wiley. p. 1277. ISBN 978-0-470-47921-6.
- Dovidio, J. F. Hewstone, M. Glick, P. & Esses, V. M. (2010). **The SAGE handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination**. London: SAGE publications Ltd...
- Edmond Rapti, Theodhori Karaj (2012) **ETHNIC DISTANCE AND STEREOTYPES COMPARED WITH OTHER BALKAN NATIONS PROBLEMS OF EDUCATION IN THE 21ST CENTURY** Volume 48, 2012
- Emessik, D. & Mackie, D. M. (1989). **Intergroup relations**. Annual Review of Psychology, 40, 45–81.
- Entzinger, H. & Biezeveld, R. (2003). **Benchmarking in immigrant Integration**. European Commission, European Research Centre on Migration and ethnic relations (ERCOMER).
- Gilbert, D. Hixon, J. (1989). **The trouble of thinking: Activation and application of stereotypic beliefs**. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 509–517.
- Hagendoorn, L. (1995). **Intergroup biases in multiple group systems: The perception of ethnic hierarchies**. *European Review of Social Psychology*, 6, 199–224.
- Hamilton, D. L. (1981). **Cognitive Processes in Stereotyping and Intergroup behavior**. *Hillsdale: Erlaum*.
- Katz, D. Braly, K. (1935). **Racial prejudices and racial stereotypes**. *Journal of abnormal and Social Psychology*, 30, 175-193.
- Khan, S. S. & Liu, J. H. (2008). **Intergroup attributions and ethnocentrism in the Indian Subcontinent: The ultimate attribution error revisited**. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 39, 16–36. doi:10.1170022022107311843
- Kim, J. (2012, Jan/Feb). **Exploring the Experience of Intergroup Contact and the of Value of Recreation Activities**

in Facilitating Positive Intergroup Interactions immigrants. *Leisure Sciences*, 34(1), 72-87.

- Lancee, Bram (2012), **Immigrant Performance in the Labour Market.** *Bonding and Bridging Social Capital.* Amsterdam, Amsterdam University Press
- Lippman, W. (1922). **Public opinion.** New York: Harcourt Brace.
- Macrae, C. N. Stangor, C. & Milne, A. B. (1994). **Activating social stereotypes: a functional analysis.** *Journal of Experimental Social Psychology*, 30, 370–389.
- McGarty, C. Yzerbyt, V. & Spears, R. (2002). **Stereotypes as Explanations: the formation of Meaningful Beliefs about Social Groups.** New York: Cambridge University Press.
- Muttarak, Raya (2013), **“Generation, ethnic and religious diversity in friendship choice: exploring interethnic close ties in Britain”** *Ethnic and Racial Studies*, 37(1), 71-98.
- Myers, D. G. (2005). **Social Psychology.** Boston: MC Graw Hill companies. p13.1.
- Operario, Don; Fiske, Susan T. (2003). **"Stereotypes: Content, Structures, Processes, and Context"**. In Brown, Rupert; Gaertner, Samuel L. *Blackwell Handbook of Social Psychology: Intergroup Processes.* Malden, MA: Blackwell. pp. 22–44. ISBN 978-1-4051-0654-2.
- Otten, S. Sassenberg, K. & Kessler, T. (2009). **Intergroup relations: The role of motivation and emotion.** East Sussex, UK: Psychology Press
- Preira, C. Vala, J. & Costa-Lopes, R. (2010). **From prejudice to discrimination: the legitimizing role of perceived threat in discrimination against immigrants.european.** *Journal of Social Psychology*, 40(7), 1231-1250
- Reynolds, V. Falger, V. & Vine, I. (1987). **The Sociobiology of ethnocentrism: evolutionary dimensions of xenophobia, discrimination, racism, and nationalism.** athens: University of Georgia Press

- Samarov, L. A. Porter, R. E. & McDaniel, E. R. (2012). **Intercultural Communication (13th Edition ed)**. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- SNELLMAN, A. & EKEHAMMAR, B. (2005) **Ethnic Hierarchies, Ethnic Prejudice, and Social Dominance Orientation** *Journal of Community & Applied Social Psychology* J. Community Appl. Soc. Psychol. 15: 83–94 (2005) Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com). DOI: 10.1002/casp.812.
- Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (2000). **An integrated threat theory of prejudice**. In S. Oskamp, & C. S. Psychology. Reducing prejudice and discrimination pp.23–46. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tajfel, H. (1981a). **Social stereotypes and social groups**. In J. C. Turner & H. Giles (Eds.), *Intergroup behavior*. Oxford: Blackwell. P.144-167.
- Thomsen, J. (2012). **How does Intergroup Contact Generate Ethnic Tolerance? The Contact Hypothesis in a Scandinavian Context**. *Scandinavian Political Studies*, 35(2), 159-178.
- Van Oudenhoven, J. P. Ward, C. & Masgoret, A.M. (2006). **Patterns of relations between immigrants and host societies**. *International Journal of Intercultural Relations*, 30(6), 637-651.
- Weber, R. Crocker, J. (1983) **Cognitive processes in the revision of stereotypic beliefs**. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 961-977.
- Wessendorf, Susan (2013), **Being open, but sometimes closed'. Conviviality in a super-diverse London neighbourhood** *European Journal of Cultural Studies*, 0(0), 1–14.
- Whitley JR. B. E. & Kite, M. E. (2010). **The Psychology of Prejudice and discrimination (2nd Edition ed)**. Wadsworth: Cengage Learning.
- Wilson, R. & Dewaele, J.M. (2010). **The use of web questionnaires in second language acquisition and bilingualism research**. *Second Language Research*, 26(1), 103-123

- Wise, A. Velayutham, S., and Vogl, G (2010), **Everyday multiculturalism in the workplace: Negotiating difference in a metropolitan university**, paper presented at the Australian Sociological Association Conference (6-9 December 2010, Sydney).
- Yakushko, O. (2009). **Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants**. *The Counseling Psychologist*, 37(1), 36-66.